

Țara Noastră

FONDATOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VII

No. 38

19

SEPTEMBRIE

1926

În acest număr: Un discurs frumos de *Alexandru Hodoș*; Sfârșitul poezie de *George A. Petre*; Asemănări și chipuri: Epitaful lui *Sardanapal*, Aristocratismul creștin de *G. M. Ivanov*; Vestea care doare de *Sebastian Bornemisa*; O înmormântare saxonă de *Tudor Arghezi*; Bodega „La ultimul pol” de *Septimia Popa*; Vasile Bogrea și „Conștiința românească” de *Corneliu Codarcea*; O scrisoare găsită de *Vladimir Nicoară*; Cronica externă: De la Locarno la Geneva de *J. Peleologu*; Insemnări: Un partid al ridicolului; Inceputul anului școlar; Congresul învățătorilor etc. etc.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA CUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

© BCUCIuj

Țara Noastră

Un discurs frumos

Pe marginea lacului albastru al Genevei, în orașul de naștere al bunului Jean-Jacques Rousseau, s'au zdonat din nou deunăzi, venind din toate părțile pământului, delegați solemni ai tuturor țărilor cari fac parte din Societatea Națiunilor, și cari cred în ea, mai mult sau mai puțin. Figurile diplomaților au rămas, de-altfel, cam aceleași. Incântătoare localitate elvețiană a ajuns, din an în an, un loc de întâlnire, foarte agreabil, al tuturor miniștrilor de Externe din Europa. Astfel, anumiți oameni de Stat, favorizați de soartă, ca de pildă d. Eduard Beneș, pe care Cehoslovacia îl păstrează cu grijă la conducerea politice sale externe, se simt la Geneva ca la ei acasă.

Niciodată, însă, cu prilejul vreunei alte sesiuni anuale a Societății Națiunilor, atmosfera n'a fost atât de caldă, cuvântările n'au fost atât de elocvente, optimismul n'a fost atât de comunicativ. Cu toate neînțelegerile și nemulțumirile mărunte, iscate pe urma împărțirii locurilor în Consiliu, diapazonul însuflețirii s'a ridicat pe culmi neașteptate, aclamări furtunoase au izbucnit de pretutindeni, o bucurie sărbătorească s'a revărsat în sala de ședințe, dușmanii de ieri și-au prins mâinile cu o emoționantă prietenie. Îngerul alb al păcii părea că-i strânge pe toți sub ocrotirea aripelor lui abia desfăcute...

În mijlocul acestui decor propice, și în fața unui asemenea auditor, dispus să asculte o poveste frumoasă, și-a rostit discursul său strălucit d. Aristide Briand, trimisul Franței. D. Aristide Briand e, de sigur, unul din cei mai avântați oratori ai zilelor noastre, și, pe lângă aceasta, s'a mărturisit, fără încetare, un pacifist convins. Aceste două însușiri, — și nu s'ar putea spune anume care a impresionat mai profund, — i-au dat ocazia să obțină un succes resonător, ale cărui ecouri au sosit până la noi pe toate drumurile, cu sau fără fir, ale

văzduhului. S'ar putea presupune, că profețiile pe cari le-a rostit, de pe cea mai înaltă tribună a lumii, ministrul de Externe francez, ca și accentele lirice pe cari le-a adăugat, ca o necesară podoabă, erau demult așteptate, și că talentatul vorbitor n'a făcut altceva decât să talmăcească, cu verbul său fierbinte și colorat, voința care scânteia subțit cenușe în gândul fiecăruia. D. Aristide Briand a fost, într'adevăr, magistral. A aruncat, cu un gest larg, toate mitralierele la fier vechi, și a vestit, cu intonațiuni de prooroc, că glasul tunurilor a amuțit pentru totdeauna. Și aceste declarații au provocat o răpăială viguroasă de aplauze, un tunet asurzitor de ovații. Printr'un minunat efect de sugestie, zeul Ianus rămăsese numai cu o față. Spre război nu se mai ulta nimeni.

Se înțelege, că această impresionantă expoziție de simțăminte pașnice a avut ca punct de plecare un foarte însemnat fapt politic. N'a pornit din senin, ca luminele de fulger ale unui cer de vară. Punctul de plecare al satisfacției dela Geneva a fost, după cum se știe, intrarea Germaniei în Societatea Națiunilor. Două motive de mulțumire se cuprind în acest eveniment. Întâiul, e că Germania a dorit să facă parte din Societatea Națiunilor. Al doilea, e că Germania a fost primită în Societatea Națiunilor. Că Germania a dorit să facă parte din Societatea Națiunilor, aceasta nu se poate interpreta decât ca o renunțare la orice tendință de revanșe și ca o recunoaștere a noilor orânduirii internaționale, cari urmăresc deslegarea pe cale amicală a oricărui conflict dintre popoare. Că Germania a fost primită în Societatea Națiunilor, aceasta însemnează, că dușmăniile războiului s'au stins de-alungul frontierelor celor noi și ura nu mai sălășluiește în inima nimănu. Amintirea dureroasă a vărsării de sânge de ieri a lăsat o urmă prea profundă în trupurile noastre mutilate, pentru a mai avea vreodată tragica îndrăzneală de a deslănțui un nou măcel între oameni. Să aruncăm mitralierele la fier vechi, și glasul tunurilor să amuțască. Să fie larăș pace pe pământ și între oameni bună învoire.

Generația noastră, care a plătit cu fâșii rupte din propria ei viață experiența crudă a unui război fără precedent, ar avea tot dreptul să vrea ca această experiență să nu se mai repete. Care dintre noi s'ar mai reîntoarce bucuros în noroiul stropit cu sânge al tranșeelor? Spaima morții, care pândeste în dosul fiecărui bulgăre de pământ, s'a încrustat până în cele mai ascunse fibre ale nervilor noștri. În urechi ne-a mai rămas încă groaza ceasurilor prelungite de bombardament infernal. Mai păstrăm încă, în amintirea palidă a ceasurilor de înfrigurare nervoasă, imaginea urâte și tragică a unui tovarăș de arme, sfârticat de schije alături de noi. Eroismul, desprins din cadrul realității hăde, e o minunată izbândă a ideii asupra lașului instinct de conservare. În fața celor cari știu să moară, ne închinăm cu sufletul îndoliat de recunoștință. Dar cine poate să spună, că jertfa e ușoară?

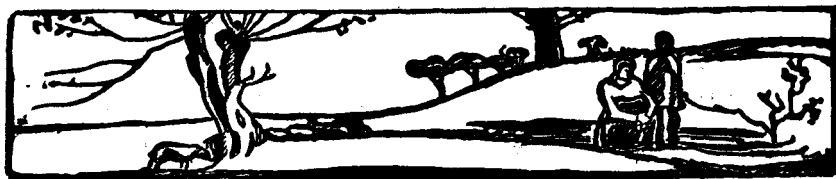
Nimeni, prin urmare, nu se mai gândește astăzi să tragă sabia. Consecințele unui asemenea gest au darul să înfricoșeze pe fiecare. Și cu toate acestea, nu există nicio țară de pe tot cuprinsul Europei,

care să consimtă la completa ei dezarmare. Cereți, de pildă, Angliei să-și arunce în aer enormele-i culrasate. Spuneți Franței să-și retragă trupele sale de la Rin. Smulgeți din închipuirea comprimată a Germaniei orice nădejde de revanșe. Propuneți Rusiei Sovietice să concedieze armata ei roșie. Răspunsul fiecăreia va scoate la iveală nesiguranta zilei de mâine. Invingătorii uriașei încăierări de deunăzi stau de pază la căpătâiul dreptelor lor câștiguri, pe cari le apără, deocamdată, tot cu ajutorul gurilor de foc. Dincolo, în tabăra celor învinși, s'ar părea că nu mai fierbe nicio primejdie. Aceia au fost, într'adevăr dezarmați. Tratatete de pace nu i-au cruțat. Li s'au luat tunurile, li s'au confiscat mitralierele, li s'au redus la minimum posibil efectivele militare. Dar cine e în stare să-și închipuie, că pooarele, pentru cari norocul armelor a fost potrivit, sunt împăcate cu soarta lor de acum? Nu zăriți nicăeri pumni strânși, pregătiți să lovească din nou? Nu auziți, din când în când, scrâșnirile dorului de răzbunare?

În sala festivă a Societății Națiunilor răsună acum cuvântări senine. Ai impresia că citești o pagină din „Utopia“ poetul Thomas Moore. Aplauze furtunoase însoțesc perorațiile dlui Aristide Briand. Bucurie mare prilejuiesc jurămintele dlui Streseman. Dar acasă, la Paris, d. Raymond Poincaré, din al cărui ordin regimentele franceze au ocupat Ruhrul, gândește altfel. Iar partizanii mareșalului Hindenburg, la Berlin, se pregătesc pentru o nouă răfuială cu vrăjmașii de ieri. Să ne mai întrebăm, și ce visează comisarii poporului dela Moscova? E de prisos. Stăpânii celei de a III-a Internaționale și-au mărturisit în nenumărate rânduri planul lor de a deslănțui urgia revoluției asupra întregului Continent...

E de ajuns, oare, un discurs frumos, pentru a gonii pentru vecie spectrul hidos al războiului?

ALEXANDRU HODOȘ

Sfârșitul

*Va fi o zi pe care o aștept...
Voiu adormi cu mâinile pe piept,
La căpătâiu-mi, două lumânări,
Vor licări ca două ultime suflări.*

*Se va întinde-o mână de fecioară
Și-m va închide pleoapele de ceară.
Prietenii mai sinceri se vor strânge
Și, poate, unii dintre ei vor plânge.*

*Vor reveni — și capu-mi gol de gânduri
Il vor încâtușa'ntre patru scânduri,
Și-un preot blând, cu galben patrafir,
Îi va'ndruma pe toți spre cimitir.*

*Și oamenii se vor opri pe stradă
Și vor privi atenți ca la paradă,
Iar eu, defunctul din această zi,
Nu-i voi vedea și nu-i voi auzi.*

*La cimitir, gropari proptiți în sapă
Vor aștepta nepăsători la groapă.
In capul lor va fi un singur gând:
Să-și isprăvească lucrul mai curând.*

*Apoi, frânghii pe sub sicriu vor trece
Să mă coboare'ncet în groapa rece —
Și bulgări de pământ vor arunca
Prietenii peste viața mea.*

*De dincolo de pragul cel lumesc
Nu voi putea ca să le mulțumesc
Căci gura mea va fi un mic mormânt
Și inima un bulgăr de pământ...*

GEORGE A. PETRE

Asemănări și chipuri

Epitaful lui Sardanapal.

Legenda atribuite acestui rege asirian desfrâuri neîntrecute, suprema artă a finețelor senzuale. Se bănuiește că ar fi un descendent al reginei Babilonului Semiramida, — astfel se întărește proverbul că mărul nu cade departe de pom. A fost sau nu rege, importă puțin, — a rămas însă un simbol al păgânătății antice, și dacă am avea o viziune clară a ceea ce a fost păgânătatea, am afla dintr'o dată două lucruri: întâiu că din punct de vedere al senzualizmului, contemporaneitatea noastră nu se deosebește de păgânătatea antică decât prin câteva „variații pe aceeași temă“, — și al doilea că Sardanapal ar putea conveni, cu titlu de simbol, și senzualizmului lumii moderne.

Ar fi plăcut ca fariseii moralității noastre să nu sară în apărarea excepțiilor rare și elocvente și să nu confunde moralismul în general cu morala creștină, a cărei idei de bază și metafizică își au rădăcini în divinitatea lui Hristos, Dumnezeu înomenit.

È necesar să amintim de Sardanapal și de cuvintele ce s'au săpat — după cum ne spun orientaliștii — pe lespede a lui sepulcrală, ca să distingem, subliniând, asemănarea ce există între două perioade ale evoluției spirituale ale omenirii. Filozofii spiritualiști moderni, chiar contemporani cu noi, și mai ales rușii, observă și propagă *noul medievalism*, ca să exprime triumful ideii spirituale, — în specie, cea creștină, — asupra filozofiei materialiste, care a triumfat în războiul mondial, ilustrată prin ravagiile realizate de el. Nu știu întrucât termenul e nemerit, fiindcă medievalismul istoric deși caracterizat prin domnia creștinismului, felul de realizare a lui înfățișează o insuficiență chiar din punct de vedere al moralei creștine. Vor să ne spună acești filozofi că mai departe omenirea nu mai poate merge așa, cum a mers până acum, adică să existe în afară de supremația spirituală a creștinismului. Și arată asupra aceluiasi fenomen: *sardanapalismul contemporan*. După cum creștinismul a lichidat, cel puțin virtual, virtuțile sardanapalismului antic, tot astfel creștinismul trebuie să pună capăt păgânătății noastre sardanapalice. Cu deosebire — cc în aceste zile, se fie eficient.

Sardanapalismul nostru și cel antic se aseamănă până la identificare. Să amintim de cel antic. Dol orientaliști, Gressmann în „Alt-orientalische Texte und Bilder zum A. T.“ și Kaibel în „Epigrammata graeca“ oferă cercetătorilor nenumărate texte din lirica, drama, tragedia, din creațiile sfinte, din elementele de cultură antică, din care se poate plăsmui o reprezentare a sardanapalismului antic. Epitaful lui Sardanapal exprimă un îndemn, poate o poruncă de etică, în orice caz o concepție: „Mănâncă, bea și iubește, fiindcă restul nu face nici măcar un dispreț“. Sau o variantă latinească, o inscripție sepulcrală: *ioceris, ludas hortor: hic summa est severitas*. Sau una care se atribuie unui celebru poet latin: *edite, bebite, post mortem nulla voluptas* — măncați și beți, după moarte nu există nici o voluptate. Apostolul Pavel în epistola I către corinteni, ne dă explicația acestei prăbușiri în senzualism: „*Dacă nu înviază morții,*“ atunci, ap. Pavel citează epitaful, „să mâncăm și să bem, căci mâine vom muri“.

Lipsa de credință în continuitatea viețuirii noastre dincolo de moarte, lipsa de credință în nemurirea sufletelor, a prăbușit lumea antică în desperare, unde s'a și născut dinamismul senzualității fără frâu și margini. Exact cela ce caracterizează și explică — spre o mai mare osândă morală însă — și senzualismul contemporan. Cugetarea integral creștină constată efemeritatea vieții pământești, dar nu disperază: ea are convingere că după faptul morții, omul își începe viețuirea în osânda veșnică sau în beatitudinea divină. Aceasta cugetare pune o limită sardanapalismului senzual.

Antichitatea constata viața trecătoare, dar mormântul păgânului n'are perspectivă. De aici — amărăciunea și inutilitatea de fond a vieții. Un mistic rus, Arseniev, citează în cartea sa „Pesimism și Mistică“, din orientaliștii Erman, Max Müller și Gressman, inscripții de pe pietrele sepulcrale ale egiptenilor — în primul rând, următoarele cuvinte cu titlul „Cântarea din mormântul fericitului împărat Inietef“, care arată și disperarea și precipitarea în sardanapalism:

„Zeli, adică împărații, cari au trăit, se odihnesc în piramidele lor; la fel cei iluștrii și cei înțelepți se odihnesc în piramide; și acei ce și-au clădit case, locul lor nu mai e; vezi ce a rămas din ei; zidurile lor s'au dărâmat, ca și cum niciodată n'au fost. Nimeni nu va veni de acolo — (din moarte) ca să ne spună ce au devenit ei, care e starea lor, ca să întărească inima noastră.“

Și fiindcă moartea n'are perspectiva învierii și a continuității vieții — disperarea înspiră și îndeamnă astfel:

„In schimb, tu fii voios ca să-ți silești inima să uite, și urmează îndemnul inimii tale, păuă când trăești, până când nu va veni și pentru tine acea zi a plângerii. Si astfel, sărbătorește-ți vesel ziua ta, și nu te abandona tihnei, fiindcă nimeni nu ia cu sine bunul său, și nimeni nu se va întoarce de unde s'a dus.“

Babilonienilor părea și mai tristă bezna de dincolo de mormânt. De aceia sunt atât de disperate cântările lor funebre:

„Tăcând mă duc — spune mortul despre sine — pe calea de unde nu mai este întorcere. Vai — cântă bocitoarele — s'a dus, s'a dus în fundul beznii. Soarele a apus pentru el — spre ființul morților“ etc.

Dar mai furioasă era în schimb senzualitatea babiloniană și asiriană. Semiramida a fost doar o regină a Babilonului și a Asiriei.

Legenda îi atribuie grădinile suspendente. Voluptatea era suprema virtute. Sardanapalismul și-a căpătat celebritatea aici — și denumirea tot aici.

Materialismul senzualist al iudeilor purcede ca filozofie, ca dogmă religioasă, ca viziune socială, ca Imperativ categoric, ca sistem de conservare psihoetică, din lipsa de credință într-o viață nemuritoare, din credința, din știința mai precis zis, în limitarea vieții acesteia. Cu tot monoteismul lor, evreii au cugetat ca păgânii. Altfel monoteismul lor — în chip deosebit „oferit“ de Dumnezeu, i-ar fi adus la Hristos, pe care în zadar L'au întrezărit profeții lor. Necredința în imortalitatea vieții l-a aruncat în aceeași disperare, ca a egiptenilor și a asirienilor, unde ca în fundul unei bezne, plâng și suspină după pierderea viețuirii pe pământ.

„Vom muri — se spune în a II carte a lui Samuel — și vom fi ca apa, vărsată pe pământ, și pe care nu o mai poți aduna“.

Cartea lui Iov e un manifest al materialismului dezasperant:

„Adu-ți aminte, Dumnezeule, că viața mea este doar o suflare. Ochii mei nu vor mai vedea fericirea. Ochiul care mă privește, nu mă va mai privi, ochiul tău mă va căuta, și nu voi mai fi. Cum se risipește norul și trece, așa nu se va mai ridica cel ce coboară în Locuința morților! Nu se va mai întoarce în casa lui, și nu-și va mai cunoaște locul în care locuia. De aceea nu-mi voiu ținea gura, ci voiu vorbi în neliniștea inimii mele, mă voiu tângui în amărăciunea sufletului meu. Căci voiu adormi în țărână, și când mă vei căuta, nu voiu mai fi“.

Pesimismul sardanapalist atinge patetic culmea în capit. al XIV din cartea lui Iov:

„Omul născut din femeie, are viața scurtă dar plină de intristări. Se naște ca o floare și cade ca ea; fuge ca o umbră și piere. Dacă zilele lui sunt hotărâte, dacă i-ai numărat lunile, dacă i-ai însemnat hotarul pe care nu-l va putea trece, întoarce-ți măcar privirile dela el, și dă-i răgaz să aibă cel puțin bucuria pe care o are simbrașul la sfârșitul zilei.“

Un copac și tot are nădejde, căci când este tăiat, odrăsește din nou, și iar dă lăstari. Când i-a îmbătrinit rădăcina în pământ, când îi piere trunchiul în țărână, înverzește iarăși de mirosul apei și dă ramuri de parcă ar fi sădit din nou. Dar omul când moare, rămâne întins, omul când își dă sufletul, unde mai este? Cum pier apele din lacuri și cum seacă și se usucă râurile, așa se culcă și omul și nu se mai scoală; cât vor fi cerurile, nu se mai deșteaptă, și nu se mai scoală din somnul lui!

Fără credință într'un Dumnezeu, care a făcut un suflet nemuritor, Iov (iudeul în general) în fața Mormântului și a Veșniciei se descompune sufletește, Citiți sfârșitul din capitolul al XVII:

„Mi s'au dus zilele, mi s'au nimicit planurile; planurile făcute cu atâta iubire în inima mea. Când locuința morților o aștept ca locuință, când în întunec, îmi voiu înălța culcușul; când strig mormântului: tu ești tatăl meu! Și viermilor: voiu sunteți mama și sora mea! „Unde mai este atunci nădejdea mea? Ea se va pogori cu mine la porțile locuinței morților, când vom merge împreună să ne odihnim în țărână“.

În psalmul al XXXIX, în a IV carte a Ezdreii, în Ecclesiast, se expune mai departe întristarea și disperarea în fața muririi acestei vieți, și îndemn de a epuiza *quantum satls* voluptatea trăirii pe pământ (numai).

Creștinismul nu îngăduie pesimism, condamnă disperarea, fiindcă Hristos a biruit moartea, a dat certitudinea imortalității, și deasupra

mormântului înalță Curcubeul vieții de veci. Totuși pesimismul există, există și sardanapalism: veacurile creștine au mâncat, au băut și au iubit — dar asta nu mai e refugiu din moarte, și mai ales nu este virtute și scop — ci este *păcat*. Un minimum de creștinism chiar dacă n'ar fi o perfecționare concretă, totuși în economia perfectibilității umane e începutul unei imense *reduceri*, limitări, a păcatului și a păcătoșiei empirice.

Prin Hristos, creștinism, încreștinare, — energia antisardanapalistă a ideii creștine încearcă la acest sfârșit de viață creștină învechită și compromisă, și la pragul unui creștinism autentic, într-o plenitudine Evangelică, sub încordata conducere a Bisericii lui Hristos — să scape omenirea de osânda epitafului lui Sardanapal.

Aristocratismul creștin

Iudaizantul preot, păr. Chiricuță, n'a fost în stare să înțeleagă ce este aristocratismul creștin, și ce este plebeism iudaic. Fiindcă Sf. Sa se „complace“ în texte din Evanghelie, îi ofer câteva să vadă și să priceapă că *religia harului* e altceva, e religia aristocratismului creștin, în timp ce *religia legii*, atât de imperfect simțită și realizată de evrei, e religia plebei spirituale.

În împărăția harului Dumnezeu se înomenește și făptura se îndumnezește — în acest fapt se găsește origina aristocratismului creștin. Și fiindcă înomenirea lui Dumnezeu este o jertfă precum jertfire este îndumnezeirea omului — aristocratismul este religia jertfei — a suferinței pentru Hristos, a trecerii prin Go gata.

Hristos este viața veșnică, care o arată și o dă celor ce L'au acceptat ca fiu al lui Dumnezeu: „Viața a fost arătată, și noi am văzut-o, și mărturisim despre ea, și vă vestim viața veșnică, viața care era în Tatăl, și care ne-a fost arătată.“ (I Ioan). Creștinismul este religia harului: „Și noi toți am primit din plenitudinea lui și anume har peste har, căci *Legea a fost dată prin Moise, dar harul și adevărul a venit prin Isus Hristos*“ (Ioan I, 16). În ep. către Efeseni, ap. Pavel vorbește de „bogăția inexplorabilă a lui Hristos“; în cea către Coloseni, despre Hristos spune că „în El locuște trupește toată plinătatea lui Dumnezeu“. Despre nemărginita bogăție a harului lui Hristos, ap. Pavel vorbește și în „Efeseni 2, 7, întrebuițând cuvântul grecesc, foarte plăcut lui, *ypervallon*, ce înseamnă prisosință.

Nu e suficient să credem, și să știm această plinătate, ap. Pavel, pentru încreștinare, deci aristocratizarea noastră, ne obligă „să cunoaștem această dragoste, care întrece orice cunoștință, „ca să ajungem plini de toată plinătatea lui Dumnezeu“. Adică să ne începem îndumnezeirea efectivă. Iudeul, care stăruie să rămână în afară de plenitudinea dumnezeiască — necunoscând și neacceptând pe Hristos — Dumnezeu, nu intră în har, nu se înfășește, nu se sfințește, nu se aristocratizează. Hristos, pentru marele proces de îndumnezeire a umanității, se oferă tuturor: „*Eu stau la ușă și bat* — ne spune sf. Ioan

în Apocalipsa, despre El — dacă aude cineva glasul Meu și deschide ușa, voi intra la el, voi cuina cu el, și el va cuina cu Mine“. Ca la nimeni altul, Hristos a bătut la ușa iudeilor — și mai rău ca păgânii, iudeii L'au respins și L'au batjocorit. Aristocratismul creștin e renunțare la sine, e jertfire pentru Hristos: „Cine nu va renunța la tot ce are nu poate fi ucenicul Meu“ citim în Luca. Și nu numai jertfirea bună-tăților, ci jertfirea personalității o cere Hristos: „Cine vrea să meargă după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să Mă urmeze: „fiindcă cel ce vrea să-și salveze sufletul, acela și-l va pierde, iar cel ce-și va pierde sufletul pentru Mine, acela și-l va salva“.

Cât de departe e iudaismul de toată aceasta supremă autojertfire pentru Hristos! Iudaismul jertfește pe Hristos, care la un moment dat îi periclitase comoditatea legii — sau ce e mai adevărat, îi cutremurase materialismul de cârțițe oarbe.

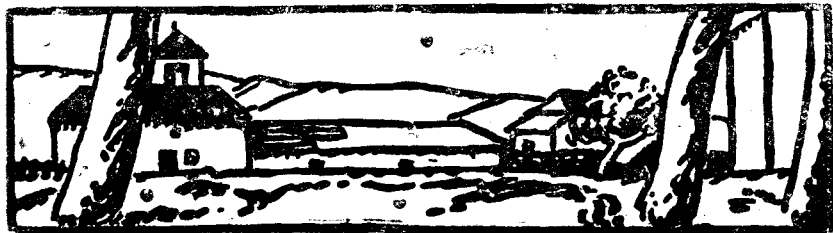
Faptul fundamental al buneii vestiri evangelice e oferirea nemărginită a Fiului lui Dumnezeu cosmosului întreg. „Iubirea lui am cunoscut-o în aceia, spune Ap. Ioan, că El și-a pus sufletul pentru noi.“

Unirea cu Dumnezeu, cu Viața Veșnică, întrupate în Hristos, e un eroism aristocratic, e murire în și pentru El. Ce splendide cuvinte scrie ap. Pavel în ep. către Romani: „Nu știți că toți câți am fost botezați în Isus Hristos, am fost botezați în *moartea Lui*? Pentru ca, după cum Hristos a înviat din morți, prin puterea sfântă a Tatălui, tot așa și noi să trăim o viață nouă. În adevăr, dacă *ne-am jăcut una cu El, printr'o moarte asemănătoare cu a Lui, vom fi una cu El și printr'o înviere asemănătoare cu a Lui*.“

Cine activează în murire și în înviere în Hristos este aristocrat creștin. „Nu vreau cu nimic altceva să mă laud, spune ap. Pavel, decât numai cu Crucea Domnului nostru Isus Hristos, prin carele lumea pentru mine s'a răstignit și eu pentru lume.“ Mai departe: „Am fost răstignit împreună cu Hristos și trăesc... dar nu mai trăesc eu ci Hristos trăește în mine“: în comparație, dar mai ales *în legătură* cu aceasta unire a omului cu Hristos, „tălerea în prejura, spune Pavel, n'are a face: cela ce are a face este să fi *o făptură nouă*.“ Păstrându-se îndărătnic în legea veche, iudeul nu poate fi o făptură nouă, și iudaismul nu contează nimic pentru planurile dumnezeiești ale mântuirii și încreștinării umanității.

„Consider totul ca o pierdere, față de prețul nespus de mare al cunoașterii lui Isus Hristos Domnul meu. Socotesc totul ca un gunoiu, ca să câștig pe Hristos și să fiu găsit în El. Ca să ajung să cunosc pe Hristos și puterea învierii Lui, și *părtașia* suferințelor Lui, și să mă fac asemenea ca El *în moarte*, ca să ajung, dacă pot, la învierea din morți“. Fără Hristos, fără har, nu există înviere din morți; neacceptând pe Hristos, iudeul rămâne în mormânt, în moarte, în întunericul plebeismului spiritual, cu fericirea și osânda creștăturii împrejur...

G. M. IVANOV

Vestea care doare *

Iarna anului 1915, după Crăciun, se puse un frig grozav. Zăpada căzuse din greu și prin văgăunile munților nămeții erau înfiorători. Soldații nenorociți, retrași la poalele Carpaților, se adăpostiră în bărăci uriase săpate în adâncul pământului, și suferiau grozav. Zilele, când trebuiau să stea în avanposturi și nopțile mai ales, erau adevărate chinuri. Hrăniți prost și mai ales îmbrăcați prost, ei se îmbolnăviau cu dulumul și cădeau de pe picioare. Dimineța zeci și zeci de inși erau ridicați pe targă din coclauri, fără conștiință și înghețați de frig. Spitalele din înapoia frontului gemeau de cei degerați și doctorii amputau fără milă, unuia piciorul, altuia mâna... Și de pace nici vorbă! În fața lor Rușii se îngropaseră și ei în tranșee și risipiau toată ziulica la muniții. Artileria lor trăgea din greu, dar nu făcea mari ravagii, căci de cele mai multe ori nu nimeria. Perderile uriașe pe care le-a suferit armata austro-ungară în iarna asta nu se datoresc gloanțelor dușmane cât bolilor și frigului. În câteo dimineță companii întregi erau găsite degerate și zeci de morți. Aceștia erau de cele mai multe ori îngropați în zăpadă numai, căci pământul era ca fierul și era imposibil să se facă gropi, ca lumea...

Pe sub Ujoc, era o brigadă românească transilvăneană și între aceștia erau și batalioanele cele două din 64, Pescaru și Ilișie au avut toată iarna parte de chinurile campaniei, dar, ca și ceilalți tovarăși românași ai lor, ei au suportat fără să se îmbolnăvească toate greutățile. Ofițerii se plimbau unul după altul pe la companii, veniau alții și alții noi, numai ei, bieții feciori, rămăneau aceiași, mereu aceiași. Pe maiorul Frunză îl perdură încurând. Încă din toamnă, el fu trimis înapoi la regiment și se spunea, că a fost scos la pensie, ori dat la serviciu înlăuntrul țării, ca unul, care nu putea inspira încredere, în calitatea lui de comandant de regiment. Ofițerii strelni îi scosese răsunătoarea vorbă, că s'a ferit odată să între în luptă cu Rușii, deși primise ordin dela superiorii săi...

* Fragment din romanul „Duhul cel rău“.

Adevărul era, că generalul conducător al diviziei nu putea ținea un ofițer român în front comandând un regiment, deoarece se temea de trădare. Refacerea militară din iarna aceasta se introduse sistemul de-a da unităților până la batalion comandanți germani și de-a lăsa regimente germane printre cele austro-ungare, pentru a le întări, dar mai ales pentru a nu le lăsa să dea îndărăpt. Deodată cu cele dintâi raze de soare din Martie apoi se începu pe front o mișcare vie. Se ținea zilnic școală cu soldații, învățându-i trasul și aruncatul granatelor de tranșee. Fură luminați asupra efectului gazelor asfixiante și cum să se apere de ele cu măștile. O teorie nouă îi învăța cum să stea în linie de trăgători și cum să înainteze.

În aceiaș vreme în dosul frontului se ngrămădau uriașe depozite de muniții și se făceau mari magaz'ine de hrană. Sute de avioane sosiseră și de cum începu să strălucească soarele și să negrească câte o coastă de deal, — ele se înălțau în văzduh și zburau până departe înapoia trupelor ruse, examinând satele din Galiția abandonată și aruncând unde vedeau trupe rusești în bivouac, zeci și sute de bombe.

Pela începutul lui Aprilie trupele rămase toată iarna în tranșee fură schimbate și retrase în satele dinapoia frontului. Românășii noștri răsufară și ei mai liniștiți, când în sfârșit se văzură adăpostiți prin colibele bieților ruteni din nordul Maramurășului. Bucuria lor însă nu țină mult. O lună de pauză, și fură trimiși înapoi la front. Când sosiră aici, nu mai cunoșteau parcă locurilor. Tranșeele aveau cu totul altă înfățișare și o mulțime de mitraliere erau ascunse prin locuri greu de ajuns și unde puteau avea perspectivă bună asupra vrăjnașilor. La câțiva metri de tranșee erau îngrămădite tunuri și numărul lor era enorm față de cel, pe care-l văzuseră până acum. Răsărise parcă din pământ o armată nouă, nu altceva.

Mâna germană îndrepta tot și dirigea tot. Ofițerii germani furnicau zădărnice și dădeau porunci scurte. Ungurii deveniră fuduli și ochii lor ardeau de bucurie și nu-i mai auziai vorbind de altceva, decât de puterea germană și de lupta care o sănceapă.

Ilisie Căpraru văzând toate acestea, pricepu numai decât că războiul abia de-acum o sănceapă. Pregătirile uriașe văzute de el nu-l lăsau o clipă să stea la îndoială, că numai de-acum vor începe zilele amare.

Mirarea și revolta lui fu uriașă, când văzu, că printre ei fură vărsați soldați streini, unguri și germani. Nu mai puteau de-acum schimba nici o vorbă româniască cu tovarășii lui, fără să nu fie auzit, fără să nu fie spionat. Gărzile, cari circulau noaptea pela avanposturi erau compuse așa fel, ca printre ele să se găsească totdeauna și unul sau doi soldați streini. Se luase măsura aceasta, pentru că o mulțime de soldați români trimiși în patrule, nu se mai întoarseseră. Ei erau „prinși“ de Ruși și făcuți prizonieri. Bănălala era însă mare, că ei trec de bunăvoie la dușman. De aceea trebuiau luate măsuri pentru a'mpiedeca lucrul acesta...

Într'o zi, Ilisie trase deoparte pe Pescaru și zise către el încet, căutând bine jur împrejur, ca să nu i vadă cineva :

— Frate Pescarule, vezi toată forfoteala asta, toată serbarea, toată pregătirea? Ce'nseamnă asta? Să știi, mă, că războiul abia acum începe. Asta așa-i, ține minte dela mine. Nu se știe, mă, când, dar cât de curând nu o să ne mai vezi pe-aici, ne vor da ordin să pornim înainte și cine știe, care dintre noi scapă? ! Dar, de altfel, voia lui Dumnezeu! La el e viața și la el e și moartea. Oricum ar fi însă, frate-meu, dacă o fi să mor eu, te rog să scrii măicuții și s'o mângâi. Dacă ar fi să mergi napoi acasă, abate-te odată și pela Vinerea și dacă poți ajut-o, sârmana, că n'are pe nime.

Ochii lui Ion Pescaru se umplură de lacrimi și abia putu să îngâne câteva vorbe. La rândul lui rugă și el pe prietenul său să facă acelaș lucru. Și pe dinaintea ochilor lui se zugrăvi căsuța mică din Măgura, nevasta, copilașii, neamurile și întreg hotarul satului lui natal, cu șirul de dealuri la dreapta și cu Murășul, care curge așa de domol, așa de lin prin mijlocul șesului, împărțindu-l în două și dând o țarină Măgurii și alta celuilalt sat din fața ei... Cei doi preteni rămaseră apoi muți, ei se mestecară printre alți camarazi ai lor, dar sufletul fiecăruia era departe, în Ardealul lor scump și drag și greu de dorul de-acasă, el tremura ca o ramură de salcie moartă.

Seara, după cină, Pescaru căpătă din satul lui scrisoare. El cunoscu pe plic numai decât trăsăturile preotului și deschise cu nerăbdare plicul, îl rupse, cum făcea altfel totdeauna, când primea scrisori. În bordelul piin de miros, de glume, de cântece și de fum de tutun prost, la un muc de luminare el începuse să citească. Dela cuvintele dintâi fața lui se posomorî și mai mult, îi răsări apoi un picur sub geană, iar la sfârșit durerea i-se împerechie cu ura și pumnii lui se strânsură cu putere, făcând să-i între unghiile și să las urme în palmă.

Căprarul Ilisie, care tocmai atunci trecu pe lângă el, îi văzu schimbat cu totul, totul la față. El îi văzu cu scrisoare strânse între mâni și nu se putu răbda, să nu-l întrebe.

— Ce ai frate-meu, de ești așa schimbat la față? Doar nu s'a întâmplat ceva pe-acasă?

Vorbele dulci și domoale ale unui prietin și frate de arme, muiară sufletul lui de oștean bătut de furtună și începu să plângă, cu sughit. Și plângea plângea fără ca să se uite cineva la el și fără ca să-l bage cineva în seamă, afară de căprarul Ilisie. Ceialalți toți erau resfirați prin celelalte colțuri ale bordeiului și-și petreceau, glumind unii, și cântând alții:

„Mândră, dorul dela tine
„Peste munți și dealuri vine...
„Și cine n'are dor pe vale
„Nu ști luna când răsare,
„Cine n'are dor pe luncă
„Nu ști luna când se culcă!...
„Nici noaptea cât e de lungă“.

Un zgomot infernal. Oamenii cântau să-și facă voie bună, să-și

uite necazurile, să-și uite, că colo afară, la câțiva pași îi pândește poate moartea...

Ilisie se puse pe-un butuc și trase lângă sine și pe Ion Pescaru. Acesta, la rândul lui, se lăsă moale și arătând scrisoarea prietenului său, începu să-i povestească știrile dureroase și zdrobitoare pe care le primise.

Casa lui pustie, nevasta închisă la Deva și nejudecată încă, de cinci săptămâni acum; copilașii luați de baba Floarea și duși la socrii, Joița vândută și ea, ca să poată Ileana plăti pe avocatul ovreu însărcinat s'o apere. O purcică, rămasă dela scroafă e azi singura lui avere mișcătoare ce i-a mai rămas. Și la sfârșitul scrisorii vorbele acestea, care îi străpung inima ca o suliță, care îl fac să 'nebunească:

„Dragă Ioane, noi nu credem și nimeni nu crede în sat, că Ileana ta-i vinovată. Ce s'o fi petrecut în cancelarie însă, nimeni nu știe de bună seama și Ileana nu vrea să spună nimănui, nici nouă, nici avocatului; numai ție zice ea, că are să-ți spună. Notarul ține sus și tare, că el a simțit lovitura deodată, că ochii lui s'au întunecat și că a căzut pe sobă. Când a văzut, că a luat foc, s'a tras târându-se până afară și s'a aruncat în zăpadă, ca să nu ardă... Șuba Ilenii nu o găsim nicăiri și asta ne pune pe gânduri și credem, că o fi ars în cancelarie. Dar de ce să se fi desbrăcat ea de șubă? Noi nu prea îndrăznim să vorbim cu nimenea de lucrul acesta, nici chiar avocatului, că și el e un ovreu și prieten de al domnului rotar. Tu știi, că pe advocații români i-a dus pe toți la războiu și acum în toată Deva nu-s decât advocați unguri și ovrei. Țsta spune că e tare greu să scape Ileana, că vezi e dovedită vina ei, și de cei doi martori, cari au văzut-o întrând în cancelarie și — apoi, vezi o spune notarul, care e crezut chiar fără jurământ.“...

Pescaru după ce povestește toate acestea prietenului său, rămâne iar dus pe gânduri și strânge iar pumnii. Apoi, îi trece, ca un fulger, deodată, prin cap fața lui Mayer Lipot, notarul din satul lui. Il vede, în seara aceea de vară, înainte de izbucnirea războiului, trecând agale pe drum, și apoi oprindu-se în aretul casei lui și venind lângă gard să între cu el în povești. Ileana trece prin curte, cu ochii plecați, cu sânii umflați sub cămașa albă și subțire și roșie, ca para focului, la față, ca totdeauna, când vedea streini, dar mai ales câte-o negreață de asta. Apoi odată așa, ca din senin, hodoronc-tronc, vorbele cele ale notarului, când a văzut pe Ileana:

— Nevasta cui i-o lași, Pescarule?

Și apoi râsul lui, râsul acela, care sămăna cu rânjitul unei câine, care ar vrea să te muște.

— Numai nu i-o fi trecând prin cap, una ca asta, — se gândeste Pescaru, — c'apoi vai și-amar de plelea lui!“

El strânge din nou pumnii și ochii lui ard, ca vâpala, aruncă scânteii de ură și de mânie. Se desprinde apoi de lângă prietenul său și se duce să se trântiască pe așternut. În întunerecul din bordeiu, în mirosul greu de aer mocsit și de fum, sufletul lui rănit de moarte se sbate și tremură. Sfredelește întunerecul cu ochii și se uită năuc în

vag. Zgomotul soldaților încetează o leacă câte o leacă și oamenii se trântesc pe așternuturi, ca să doarmă. Liniștea se face încurând stăpână jur demprejur și numai explozia ghiulelelor vrăjmașe se mai aude din când în când și câte-o împușcătură de armă..

Sub paolele Carpaților, în bordelul acesta, Ion Pescaru, rămas fără nevaslă, fără copil, fără vite, fără vatră, pune jurământ sfânt să nu se odihniască nici în pământ, până nu s'o răzbuca pe cel ce i-a sfărâmat casa...

Cu mâna dreaptă mângâie arma, care stă proptită de peretele bordelului și se uită cu ochii rătăciți la granatele de mână, care stau alătura, pitite lângă perete. Prin ochii lui trece deodată ca o fulgerare, un gând nedeslușit și mâna lui se 'ntinde spre granate.

Soldații dorm... În bordelu nu se mai aude nici-o mișcare, parcă n'ar fi în el viață de loc. Mâna lui Pescaru prinde inconștient o granată, o învăluie într'o zdreanță și-o ascunde în sacul de pesmeți atârnat de un cuiu...

SEBASTIAN BORNEMISA

O înmormântare saxonă

În marginea pieței centrale, așternută cu soarele toamnei către scăpătat, se ivește convoiul, ca într'o stampă. S'ar părea că cei patru sute, poate, de bărbați și femei s'au învestmântat în negru și s'au orânduit în urma dricului sub castani, în vederea unui efect de teatru, impresionant, leșind încet dintr'o cutie ca să intre într'altă cutie, odată pe an. Atâta liniște, atâta măsură, atâta solemnitate simplă, atâta siguranță și atât aparat, pentru a parcurge cei 500 de metri de drum, cari despart casa de cimitir, par factice, artificiale și aranjate după o repetiție generală.

În frunte, pășește fanfara uneltelor de alamă, orchestră de 25 de oameni, organizată pentru imnurile și marșurile funebre și absents întotdeauna, afară de îngropăciune, din viața satului covârșit de munci Cântătorii, muncitorii cu plugul, cu securea și coasa, înalți și bălană poartă cisme până la genunchi și calcă exagerat, ridicând prea su. niște picioare prea lungi pentru niște pași mărunți, cari dau grupului o expresie grotescă de dans ritual.

Pe figurile mate ca piatra de var, ale muzicanților, recunoști profilurile familiarizate cu marmura și calcerul, de veacuri, ale tuturor luptătorilor germanici din Europa occidentală, transpuși de pensula lui Hodler în pictura eroică a vechilor Helveți. Grumazul drept, pe-o linie cu spinarea, al mânuitorilor de arcuri și lănci, se reproduce însoțit de profilul abrupt, de fruntea dură și de bărbia proeminentă, în persoana muzicanților încolăciți în pâlnii de trompetă. Capul câtorva trece într'adevăr, cu umărul, prin acel ciudat instrument de metal lucitor, cu care, ca să sufle și să cânte, executantul se îmbracă întreg, ca într'un alambic. Alții mișcă degete pătrate pe clapele unor trompete prea mici comparativ cu dromadera uneltelor vibratoare de alamă. Unul suflă într'un sfeșnic de masă negru, cu un rezultat țuguat, care stă imnurilor cântate ca un râu roșu pe dungile de borangic ale unui ștergar și melodia este punctată de soneria șuierată simetric a unui fluer sau clopoțel, invizibil în orchestră.

E un marș necunoscut și pare improvizat pe drum; o inspirație din orologiul turlei catedralei, a cărei undrea străbate steaua de aur

și o fixează de-asupra orgilor mute. Cântarea pare mai mult o răsvrătire disonantă și multiformă a frunzelor căzute în vârtej decât vocea colindătoare a vântului ce le-a scuturat. Fiecare instrument își construiește imnul lui particular, ca niște gheme multicolore și de grosimi deosebite, care se deșiră cu o iuțeală inegală și cu volute contradictorii și totalitatea muzicală se însumează într-o încălțire de călți sonori, obsedantă.

Oficianții, jălulitorii înaintează în rânduri de câte patru, taciturne, severe. Nimeni nu știe să plângă pe dinafară. Predicatorul se arată între doi cantori osoși, carul fără coroană duce un cadavru de copil și gravura neagră se desface întreagă, bărbații, femeile, în uniformă, pe dinaintea fostului presbiteriu.

Două fete cu cozile pe spate, încurcate cu panglicile grele ale costumului, se deslușesc blonde dedesubtul comanacului curios de catifea, rezervat de protocol fecioarelor saxone. Ca niște cazaci, bărbații au giubele scurte, încrustate pe piept cu lame paralele de argint, o suvenir de antichitate războinică, adusă în munții Transilvaniei acum 700 de ani și păstrată intactă. Toți acești bărbații au părăsit câmpul și gospodăria și s'au îmbrăcat straiile străbune ca să însoțească trupul încremenit al unui prunc, care în solidaritatea obștească a sașilor, cumpătați și harnici cu exces, a făcut parte din tradiție și neam.

În urma bărbaților, sosește pâlcul soțiilor. Costumul lor negru se deosibește de portul negru al săptămânii, schivnicesc, prin creasta de fum prinsă de creștetul bonetei.

Convoiul și ținuta lui gravă și calmă, se rostesc după stilul întregii vieți a sașilor, gospodării rigide, zidite ca niște cetăți, porți neîncetat zăvorâte. Florile casnice prizoniere în adâncul ogrăzilor, nu ies niciodată la geamuri sau la pieptul femeii. Un instinct monarhic determină pe sași să excludă din aparențe găteala și să stârpească decorativul, agrementul, pitorescul și culoarea, menite să atragă interesul călătorului, alungat de monotonie și respins de uniformități.

Viața lor, privativă și agresiv interioară, pare o pregătire de fiecă oră pentru moarte, anulează cântecul și lumina; împăcată cu osânda fără de răgaz a muncii, ca mijloc și scop, și terminată cu o procesiune între schitul casei și chinovia funerară, două instituții de exil.

T. ARGHEZI

Bodega „La ultimul pol“

I.

Pe frontispiciul cârciumei era gravată cu slove cât pumuul inscripția :

„Ospătărie la ultima pițulă“

În dreptul ușii dela intrare, pe perete, era zugrăvit un om cheflu. cu o sticlă într'o mână, iar cu cealaltă ridicată în sus, ca și când ar pocni din degete, strigând flecărui trecător :

— Omule ! Ai fost la oraș și ți-ai cheltuit toate paralele pe fleacuri... Dar, nu te supăra. Deschide-ți numai punga și vezi, că poate o să mai găsești vre-o pițulă în fundul ei. N'o duce acasă, omule. Ar fi o prostie. Intră în cârciumă și te veseleşte... Mai uită din cele necazuri...

Această renumită cârciumă era tocmai la capătul orașului, iar eu, toamna și primăvara treceam pe lângă ea aproape în fiecare zi. Cu vre-o carte în mână, mergeam „la învățat,“ pe câmp. Aveam zor să ajung cât mai repede în dulcea singurătate a câmpului, ca să pot striga din toată puterea plămânilor, nestângeniț de nimeni : ante, apud, ad, adversus,.. și totuși, în dreptul cârciumei mă oream ca să arunc omului de pe perete o privire plină de admirare și să murmur :

— Ferice de tine, omule ! Tu ai crescut mare fără să mai înveți latineasca,..

Mă gândiam apoi : când voi ajunge și eu să găsesc vre-o pițulă prin fundul vre-unui buzunar ?

Omul de pe perete îmi zimbea, iar uneori, părea că mă amenință cu degetul.

— Du-te în treabă-ți, băiete ! Vino, colo, mai târziu, când vei avea pițule... Eu te aștept cu răbdare...

Mă supuneam, ce să fi făcut ? Îmi urmam drumul, gândindu-mă la.., profesorii cari o să stea de vorbă cu mine, a doua zi..,

Lângă cârciumă era o grădină de pomi, împrejmuită cu un gard de scânduri. Un măr încărcat își întindea crengile peste gard, protestând pare-că împotriva închisorii ce i-o făcuse cârciumarul, căci a cârciumarului era grădina. Odată, într-o zi de Septemvrie, după tăcuta convorbire cu omul de pe perete mă oprii și în dreptul acestui măr.

Mă oprii, dar fără să mă dau gândurilor, ca în fața cârciumei. Cât ai bate în palme, am fost pe gard și m'am prins cu mâinile de-o creangă a mărului. Dar atunci, un glas subțire, răstit, străbătu la urechile mele. Ca și omul de pe perete, acest glas îmi zicea :

— Du-te în treabă-ți, măi băiete !

Speriat, mă uitai în grădină. La rădăcina pomului, o fetiță ca de vârsta mea, ori, mai bine zis, (trăiește încă și nu vreau s'o supăr), — cu câțiva ani mai tânără decât mine, îmi arunca scântel verzi din frumoșii ei ochișori. Își mai încleșta și pumnii către mine, repetând mereu același și același :

— Du-te în treabă-ți, măi băiete !

Dar de gard nu îndrăsnia să se apropie. În vremile acelea femeile admiteau fără discuție superioritatea brachială a bărbaților.

Conștient de această superioritate, eu mă uitam la ea, nepăsător, zicându-i :

— Mă duc, mă duc, numai să ieau un măr...

— Dar merele nu sunt ale tale, — îmi strigă iar, aruncându-mi aceleași schinte.

— Și-apoi ?

— Și-apoi, iacă, făcu ea, aruncând cu un măr în coastele mele și strigând : Na, măr !

Apoi, o luă la fugă, către cârciumă. Se temea. poate, că o să sar în grădină, să alerg după ea, s'o prind și s'o bat.

Dar eu, am sărit în stradă. Durerea din coaste, pe de-o parte, mi-a tăiat pofta merelor, iar pe de altă parte, știți, bărbatul e cavalier, la ori-ce vârstă. Mărul cu care m'a lovit a căzut în stradă, ca și mine, un măr frumos, roșu. Il înfundai în buzunar și pornii către câmp, gândindu-mă la mărul cel dintâi, pe care odată, de mult, o femeie l-a întins unui bărbat. Dar... nu i-l'a aruncat în coaste..

Pe câmp, în vreme-ce tolănit pe pașiște citeam cu glas puternic lecția zilei de mâne, din când în când licoana ei se desena pe carte, cu scânteile verzi ale ochișorilor și cu părul ei frumos, bălai, împletit în două coșife lungi, lăsate pe umeri.

Până la culesul merelor m'am mai urcat pe gard, de multe-ori. Am auzit de multe-ori strigătul ei :

— Du-te în treabă-ți, măi băiete ! Cu drăgălașele ei mănuțe. a aruncat de multe-ori cu câte-un măr în mine. Urcam eu oare gardul tocmai de dragul merelor ? Cine știe, cine știe !

Omului de pe perete începusem a-i acorda prea puțină atenție. Pe drăgălașa păzitoare a mărului o întâlneau uneori prin oraș, când se ducea la școală. Ea mă vedea de departe și o lua repede către direcția opusă. Se temea că o s'o bat...

Dar vedeți, aruncatul cu mărul după mine l-s'a prefăcut în obișnuință. Intr'o după amiază pornii către câmp, străbătut de fiorii unui „patru,” pe care îl încasasem cu vre-o două zile mai înainte, poate, tocmai din cauza gardului, și pe care mă hotărâii să-l corectez cu ori-ce preț. Străbătut de acești fiori, am trecut repede înainte, fără să mai văd pe omul de pe perete și mărul. Dar, abia mă depărtaii cu câțiva pași de pom, când un măr frumos, roșu, căzu lângă picioarele mele, iar din grădină se auzia un râs drăgălaș, vesel. L-am ridicat, l-am infundat în buzunar, și fără să mă uit înapoi mi-am urmat drumul.

Ah, de n'ar fi fost acel blestemat, „patru.” Aș fi sărit gardul, aș fi alergat după ea prin grădină, s'o prind, s'o... bat.

II

În anul următor părinții m'au dus în alt oraș. Cătai și pe-acolo vre-o cârciumă „la ultima pițulă,” dar fără rezultat. În acel oraș pe semne, oamenii erau mai puțin învențioși.

Am crescut apoi mare, și știți, — „ca omul”, — mă treziam uneori și eu cu o „ultimă pițulă” în pungă. Ah, îmi venia atunci să sbor la cârciuma copilăriei mele, s'o beau...

În sfârșit, pițulele au dispărut în negura uitării. Am uitat și eu ospătăria „la ultima pițulă”.

Uitată ar fi fost pe veci dacă întâmplarea nu m'ar fi dus zilele trecute tocmai în orașul ei. Au trecut câteva decenii de-atunci (cunoașteți motivul care nu-mi îngăduie să vă spun numărul lor), și totuși, inima îmi bătea cu putere.

Am regăsit cârciuma. Era aceeași. Numai inscripția era alta:

„Bodegă la... ultimul pol.”

— Hm, — murmurai, — ai evoluat și tu, dragă cârciumă! Odată, vei fi fost, poate, la „ultimul leu,” astăzi ai devenit „bodegă” și „la ultimul pol”... De-ai fi fost în Germania, ai fi ajuns desigur la ultimul... miliard...

Dar omul de pe perete era același. Privirea lui, totuși, părea tristă, Eu citeam în această privire:

— Vezi, prietene, eu sunt și acum același. Dar... tu...

Apoi:

— Mai ai desigur un pol... Hai, bea-l!

Și mărul, vai, mărul, nu mai exista. Și nici gardul. În locul lor, se ridică o clădire frumoasă. A evoluat, se vede, și averea cârciumarului.

Scoasei un oftat greu și deschisei ușa bodegei. Intrai cu gândul să beau vin de-un pol, ca să-mi înec durerea și amarul...

Era o bodegă ca toate bodegile, cu ciulamă, păstramă, musaca, cârnăței, bere, vin, — și înfârșit, — cu prune, perseci, pere și mere.

După teighea o matroană venerabilă cu ochii verzi și (știți, nu vreau s'o supăr), cu câțiva ani mai tânără decât mine, își fixa privirile asupra-mi.

— Ce doriți? — mă întrebă apoi, zimbîndu-mi, negustorește.

— Ce să doresc? bombănil eu, căutându-mă prin buzunare. Iac'așa, mere de-un pol...

— Mere de-un pol! — repetă ea, tresărind.. Hm.,

Și în clipa următoare ne întinserăm, și ne străuserăm mâinile...

— Mere de-un pol, reluă apoi, iarăși, rîzînd, veselă. Stai nu-mai, că-ți aduc. Dar, nu din acestea... Avem altele, mai frumoase... Știi, mere roșii. Iar până atunci, așează-te la o masă și bea un sprîț..

Mă așezai la o masă, cu sprîțul turnat din ce-țe au făcut cele câteva decenii din mînuțele de odinioară, înainte-mi. Ea dispăru, iar eu rămăsei singur în bodegă, cu.. emoțiile mele.

— Nu mai vine, nu mai vine, — ziceam câte-odată oftînd și sorbind din sprîț.

Cam pe la al cincilea „Nu mai vine,” mă trezii lovit în spate. Repede, îmi întorsei privirea către ușa din fund a bodegei. O dulce arătare cu ochișori verzi și păr bălai, scotea câte-un măr roșu din pozlă și îl arunca înspre mine. Eu o priveam înlemnit, fermecat.

— Stai, drăguțo, — îi zisei, alergînd înspre ea, — nu mai arunca merele.. Ah, spatele, nu mai sunt cele de odinioară..

— Mă rog, — îmi răspunse cu glasul dulce al altor vremi, — mamica a zis să viu și să arunc cu mere în dumneata... Eu n'am voit, dar mamica a zis că dumneata nu te superi... Așa-i că nu te superi?

Drept răspuns, îi prinsei căpșorul între palme și o sărutai pe creștet, tocmai în clipa când își făcu intrarea.. mamică-sa.

— Vezi, — îi zisei, — sărutul acesta l-am dat de ne-numărate ori și acum câteva decenii. Dar atunci... numai în vis...

SEPTIMIU POPA

Vasile Bogrea și „Conștiința Românească”

Am avut norocul să cunosc mai bine pe profesorul Vasile Bogrea în anul 1923, când, datorită Idealismului și jertfelor mai multor intelectuali, mai ales profesori universitari în frunte cu dânsul, se pornise un organ săptămânal „de propagandă pentru solidaritatea națională și socială a românilor”, intitulat „Conștiința Românească”.

Timp de 11 luni cât a trăit „Conștiința Românească”, redactorii ei ne adunam în fiecare Marți seara în locuința din strada Regală a d-lui prof. Ștefănescu Goangă, pentru a discuta problemele politice și sociale dela ordinea de zi și a pregăti material pentru tipar. Fiecare colaborator trebuia să-și citească manuscrisul, iar ceilalți aveau libertatea de ași da liber părerea și a face observațiuni. Sufletul acestor interesante discuții, ce se prelungeau adesea până după miezul nopții, era profesorul Bogrea, ale cărui critici și păreri, indicau totdeauna calea bunului simț...

Ce era „Conștiința Românească?” Era o înjghebare a câțiva idealiști alarmați de stările de acum 3—4, ani când lupta de clasă și regionalismul — stupid conceput — erau încă la modă. Colaboratorii „Conștiinței Românești” erau, de fapt, niște luptători pentru mai bine, cu un plan de luptă bine precizat.

Cei carj suntem români din Ardeal — mărturiseau ei în coloanele „Conștiinței Românești” — știm că „dincoace” nu sunt numai virtuți și îngeri, — iar cei din vechiul regat suntem conștiinți, că în Ardeal nu sunt numai păcate și duhuri necurate. Ne simțim uniți

pentru o datorie mare de îndeplinit: luminarea conștiinței publice românești din Ardeal asupra elementelor ce — mai presus de toate divergențele politice, confesionale și sociale, — ne leagă indisolubil la olaltă, ca moștenitori ai aceluiaș trecut și chezași ai aceluiaș viitor național, cum și asupra foloaselor însăși ce pot rezulta, pentru civilizația și bună-starea materială a poporului nostru, din înlăturarea cauzelor ce ne desbină, spre bucuria și profitul vrăjmașilor noștri frești...

Cu un asemenea măreț program a pornit la luptă „Conștiința Românească”. Ceiace a întreprins n'a fost ușor. A trebuit să ne luptăm nu numai cu lipsurile materiale de tot felul, ci și cu indiferența unui public cititor deprins cu presa maghiară, cu ziare românești de în-vrajb're și scandal, cu „Tiribomba”, sau cu alte publicațiuni cari făceau delicia „intelligenței”.

„Teoreticianul” „Conștiinței Românești”, profesorul Vasile Bogrea care, printr'un deosebit tact și înțelepciune a știut să coordoneze în-suflețirea colaboratorilor din vechiul regat cu a celor din Ardeal, s'a silit să arate în mai multe articole, motivele psihologice ale neînțelegerilor între frați. Românii din Ardeal și cei din regat — spunea dânsul — au avut deopotrivă, unul despre alții, idei exagerate, în bine: o lumină de vis se cobora, ca o aureolă, asupra capetelor noastre, în îndoita ceață a lacrimilor și a depărtării... Dar iată, acea clipă a venit. Și, nu e ca'n paradis... Ori, dacă e, e ca după ce se gustase din pomul cunoștinței binelui și a răului.

Desamăgire? — Pentru naivi, pentru neînțelegători, de sigur; iar, pentru politiciani fără scrupul, și o strașnică temă de „opозиție”. Dar pentru oamenii cumsecade, pentru spiritele judicioase și ponderate: un proces natural, fatal. Și un ritm inevitabil: o oscilație între extreme până la restabilirea echilibrului.

Regățenii, să nu uitați — scria Vasile Bogrea — că noi suntem aici în numele unui ideal de cultură, de care frații din Ardeal, mai puțin norocoși, au fost ținuți departe, tocmai în scopul de a-i înstreina de noi; că, nu pentru a-i jigni prin ifose de superioritate, ci pentru a-i ajuta, frățeste, să lămurească metalul nobil din bogata mină a sufletului lor, mai scumpă decât tot aurul Abrudului, de sguța ce-i întunecă strălucirea, am fost chemați aici. Ardelenii nu vor mai vorbi atunci — fie și în glumă — de „trimiterea la urmă a regățenilor”. Și de-o parte și de alta, se va înțelege absurditatea și impietatea gestului de jignire între frați, subț ochii străinului care-i urăște egal și se bucură de ce vede: simple sgârieturi dor mai tare și se cicatrizează mai greu decât răni adânci, când sunt făcute pe obraz și de mână de frate...

Am spus aceste cuvinte din coloanele „Conștiinței Românești” pentru că ele cuprind credința de înfrățire a unui suflet mare și de-elite, pe care însă, durere, puținii au fost capabili să-l înțeleagă.

* * *

Vasile Bogrea și-a pierdut multe, foarte multe nopți scriind arti-

liite pentru „Conștiința Românească” și corectând manuscrisurile co-
jcooratorilor începători. Acest neobosit muncitor de o cultură atât de
betă și de un spirit în afară din comun, se interesa de cele mai mici
vasstiuni ale ziarului, ocupându-se cu toate, cu un zel de harnică
achenă, fără să-și neglijeze însă nici cursurile universitare și preocu-
plbale științifice din domeniul filologiei, literaturii, limbilor clasice,
năricitășii, etc.

O durere mare l'a ajuns pe profesorul Bogrea cu prilejul miș-
cării studentești.

Suflet de-o sensibilitate rară, ridicat deasupra suferințelor trupului
ros de boala nemiloasă, Vasile Bogrea s'a simțit dureros jignit, când
o partă a studențimei universitare își uitase — la un moment dat —
de obligațiile de stimă față de profesorii ei.

Modestul dascăl, căruia soarta și boala îi răpise orice altă mul-
țumire sufletească decât cea a cercetărilor științifice și a prelegerilor
universitare în fața singurilor săi fii, studenții, și-a pierdut răbdarea
când s'a văzut neînțeles și combătut chiar de ei. Și, spre nedume-
nirea prietenului dr. A. Neguș și a mea, „antisemiții” „Conștiinții
Românești”, dânsul a scris cu rană deschisă în suflet, o serie de ar-
ticole de hotărâtă desaprobară a mișcărilor studentești.

Frește, muștrările lui Vasile Bogrea nu se îndreptau împotriva
idelului național care însufletea pe studenți. Românismul lui era mai
presus decât cel al declamatorilor de acum câți-va ani. Dacă com-
bătea gălăgia inutilă, el propăvăduia naționalismul cel adevărat, al
muncii retrase și fructuoase.

Părintele cu inima plină de umanitate larg înțeleasă, iubire și
patriotism luminat, care era Vasile Bogrea, nu putea concepe ca
el, dascălul, să trebuiască să se strecoare la cursuri printre „bățele
academice” ale propriilor săi elevi, cari nu mai voiau să-i asculte
povața...

Rănit acolo unde îl durea mai mult, glasul dascălului devenise
pentru un moment strident, iar condeii lui lupta cu înverșunare im-
potriva ultragiului celor fără simțul disciplinei și ierarhiei. Dar inima
lui era în aceste momente strivită de durere. Nu se putea obișnui
cu gândul că a rămas neînțeles, cu toată munca depusă, cu toată
abnegația și cu toată lumina ce-a răspândit-o de-atâția ani de zile.

Astăzi, studențimea recunoaște, că Vasile Bogrea avea dreptate.
Singura cale este cea indicată de marele dascăl : calea naționalismului
prin cultură și muncă încordată, căci numai ea duce spre mântuire.

* * *

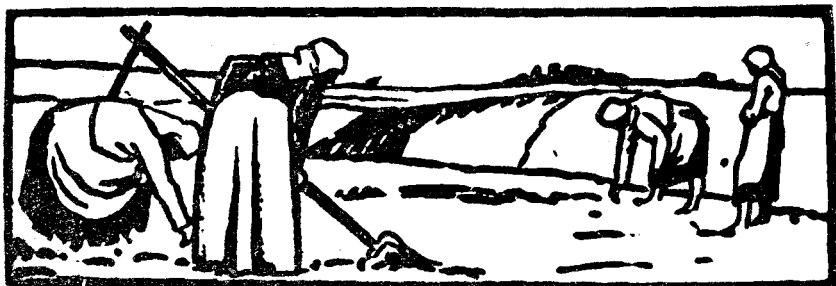
Dascălul Vasile Bogrea a personificat triumful spiritului asu-
pra materiei. În sala IV-a a Universității din Cluj, când urca treptele
catedrei, trupul lui mărunțel de copil, chinuit, își făcea milă. Dar când
începea să vorbească și imagini scăpărătoare, comparații splendide și

evocări mărețe din antichitate se revărsau tumultuos, ca'ntr'un delir' în sala tixită de publicul înmărmurit de atâta bogăție sufletească și orbitoare comoară a inimei și a simțirei, — simțeam că trupul profesorului Vasile Bogrea se înalță dincolo de limitele corpului muritor și necredincios, se mărește, crește și de-odată mi se părea că am față un titan...

— Titanul cu trupul șubred și-a rupt acum lanțurilor robiei și va trăi liber, în eternitate...

CORNELIU I. CODARCEA

O scrisoare găsită

Te rog să mă erți. doritul meu prieten, că furat de vâltorile vieții îți răspund cam târziu. Din scrisoarea ta se desprinde atâta amar că nici nu mă pricep cum să încep, mai cu seamă că fără voia mea au năvălit din trecutul îndepărtat un noian de amintiri cari mă copieșesc.

Ești prietenul cu care am împărțit atâtea bucurii și dureri, ești tovarășul cu care am împărțit toate nădejzile spre bine, când în vâltoarea luptelor de întregirea neamului, întrezăream strălucitorul soare al românismului care abia își răzpândea la orizont primele sale raze. Și când în vâlmășagul luptelor de retragere de la Ceparî până la Buzeu, vedeam atâtea priviri descurajate, atâtea mâini strângând nervos și desnădăjduit armă cu care nu puteau opri puhoiul vraimaș, noi doi n'am pierdut o clipă nădejdea în dreptatea ce trebuie să vină. Nu doar că am fi cunoscut secretele zeilor sau calculul probabilităților făcut la masa diplomatică, ci, visători entuziaști, am crezut cu îndărătnicie că din aburul sângelui românesc cu atâtea îmbelșugare revărsat pe întinsul pământului străbun trebuie neapărat să se înfiripe și să răsară dreptatea istorică.

Și în această privință nu ne-am înșelat.

Dar tot ne-am înșelat, — și ne-am înșelat amar, — în altă privință. Și această înșelare a nădejdelor noastre te amărăște atât de cumplit.

Da, da, mi-aduc aminte!

Intr'o seară, în luptele de la Otuz din toamna lui 1916, când am avut vre-o câteva ceasuri de răgaz, grămădiți într'un mizerabil bordei prin acoperișul căruia ploaia se prelingea în picături mari și murdare, îmi vorbeai cu ochii strălucitori de nădejdea unor vremuri mai bune, cari vor răsări după marele război.

Al cât de încrezător erai tu, — și eu îmoărtășeam aceleași speranțe, — că aerul, atât de îmbăcsit de interes personal și josnic

egoism, pe care l'am respirat prea multă vreme, se va purifica cutremurat de răzbubulturile tunurilor. Inchid ochii și te văd răsturnat pe spate, luminat de licărirea slabă a focului din bordei, și, ca prin vis, aud glasul tău:

— Nu se poate să nu ne întoarcem din văpaia morței cu sufletele curățite de gunoaiele sentimentelor urâte. Când pe marginea tranșelor ne întindem viața atârnată de vârful baionetelor, când sub stăpânirea unor sentimente de înaltă jertfă pentru un măreț ideal, întregul nostru neam a trimis pe câmpul onoarei și al morței năprasnice tot ce are el mai bun, este peste putință ca din acest vârtej să nu se nască un suflet nou. Nu se poate să nu ridice poporul din adâncimile lui cinstite și curate apostoli ai dreptății și adevărului cari să înlăture pe mincinoșii, hrăpăreșii, pescutorii de măririi nemeritate cari ne-au înăbușit atâtă amar de vreme, Nu se poate altfel!

Ei, și iaca se poate!

Spre adâncă și dureroasa noastră surprindere am văzut născând o groază de îmbogății săraci cu duhul cari se înfig în fruntea rândurilor îndrăznind să ne călăuzească pe drumul *cinstei* și al *dreptății*. Vedem o altă groază de indivizi cocoșați la înălțimi nemeritate, indivizi cari eri erau niște bieți necunoscuți trăind în cea mai neagră umbră, și care frângându-și spinarea și tocindu-și buzele cu sărutări de mâini, s'au atârnat de poala vre unui om mare și s'au pomenit deodată ridicați pe cele mai înalte trepte ale scării sociale, pentru ca de acolo *ei* să ne vorbească de *muncă* și *deșănitate*.

Iar poporul zăpăcit de această neașteptată schimbare privește mut la frământările urâte de acum și nu îndrăznește să-și spună cuvântul.

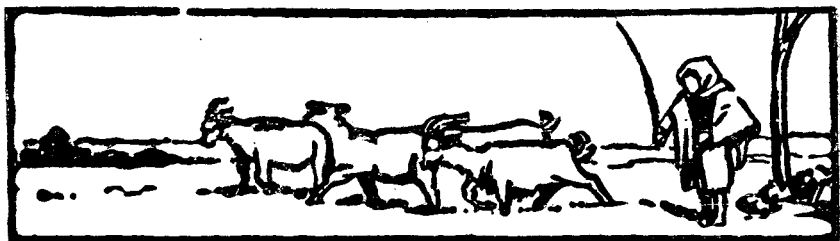
Fii încredințat însă, dragul meu, că poporul își va spune cuvântul și toți acei cari s'au cocoșat unde nu li-i locul vor cădea din nou în umbră. Ceia ce vedem acum e o stare de tranziție. Le va veni rândul să se ascundă în gaură de șarpe cei ce au călcat în picioare *cinstea*, au morfolit adevărul și-au legat la ochi *dreptatea*, căci pe cea mai cinstită și legală cale poporul trezit la o viață din ce în ce mai conștientă, îi va da ușor la o parte pentru a face loc celor ce merită.

Eu sunt încredințat despre asta.

Tu ce zici?

O prietenească strângere de mână.

VLADIMIR NICOARA

C r o n i c a e x t e r n ă

Dela Locarno la Geneva

— Reflexiuni pe marginea unor intenții și a unor realizări —

Asemenea medicului practician care, pus în fața unui necunoscut — într'un salon, pe peronul unei gări, sau pe plaja mării — scrutează aproape inconștient constituția acestuia și pronunță în mod mașinal un diagnostic mental; se comportă și caricaturistul, de pildă, în fața unei situațiuni, oricare ar fi ea, în fața unui eveniment, fie el chiar de importanță mondială cum a fost, zilele trecute, prologul piesei necunoscute ce se joacă acuma la Geneva, sub titlul „Intrarea Germaniei în Liga Națiunilor“, sau „Impăcarea definitivă dintre Franța și Germania“.

Acum aproape doi ani când, pentru întâia oară, se strânseseră la un loc pe malurile lacului Maggiore, la Locarno, reprezentanții Germaniei și acei ai marilor aliați învingători pentru a găsi de comun acord rețeta miraculosului elixir care s'a numit, multă vreme în deridere „spiritul dela Locarno“, — caricatura înfățișată pe un Briand, jovial, clipind șiret din ochi, alătura de fostul cancelar german, Luther, care ținea, plin de nedumerire, o rață în mâini. Francezul numește „canard“ orice veste sau informație menită să păcălească, să mistifice lumea și în conștiința opiniei publice mondiale plutea impresiunea că vestitul Locarno nu era în realitate decât o enormă mistificare pusă la cale, cu tot fastul diplomatic, cu care se îmbracă toate actele mari ale politicei mondiale, pentru a ține ocupate mâinile și atenția Germaniei, în timp ce Franța avea să-și facă frumușel interesele la Rhin și aiurea.

De atunci, au trecut peste un an și jumătate. Germania ar fi trebuit să intre imediat în S. N. ; a fost continu invitată să o facă ; dar ezita-

rea ei de mai bine de 18 luni nu a însemnat altăceva decât o continuă victorie asupra aliaților, cari, tot cedând din pretențiunile lor, fixate la Locarnă, au admis Germaniei, rând pe rând, toate concesionile cerute și pretinse de ea.

Nu știm, dacă pentru a fi consecvent și scrupulos, caricaturistul care a asistat săptămâna trecută la solemnitatea primirii și întrării Germaniei în S. N., nu ar fi trebuit, pentru a fi perfect conștiincios față de el însuși și, poate, și față de adevăr, să reprezinte porțile larg deschise ale S. N. prin care, triumfătoare, intra Germania cu capul ridicat cu mândrie, — urmată, la distanță respectuoasă de cohorta reprezentanților statelor învingătoare, ținând fiecare câte o rață în mâini...

Nu știm și nici nu vrem să credem că ar putea fi astfel; dar observarea conștiincioasă a atitudinilor atât de diferite ale diferiților compari cari dețin roluri prime la Geneva și pe de altă parte, atitudinea, atât de variată, a presei străine în fața acestui mare, adevărat mare, eveniment în istoria mondială de după război, — ne sugerează o sumă de observațiuni cari, dacă nu ne incită în mod franc la pesimism, nici nu ne îngăduesc să privim cu toată seninătatea omului mulțumit de tot ce se petrece în jurul lui, viitorul.

Este incontestabil că intrarea Germaniei în S. N., intrare facilitată cu deosebire de sincera dorință de pace a Franței, secondată de Anglia, Italia, Japonia și Mica Antanta, — este incontestabil, zicem, că intrarea ei în Areopagul păcii și al înfrățirii, pe care îl reprezintă Geneva, — înseamnă un pas imens făcut pe drumul înțelegerii și apropierei dintre învinși și învingători. Este tot atât de cert că Germania — cea oficială — a fost și este animată de cele mai cinstate intențiuni în această privință.

Dar nu se va putea nega că Germania — oficială — inspirată și să admitem chiar, terorizată de cealaltă Germanie — cea neoficială, Germania adevărată, — nu a reușit, ca în decursul tratativilor cari au precedat intrarea ei în S. N., să obțină toate concesionile pe cari presa ultranaționalistă germană le cerea, fără nici o speranță de realizare, în zilele scaldate de soare ale negocierilor pe pe malul lacului Maggiore.

Cedând puțin câte puțin, aliații au sfârșit prin a ceda pe tot terenul față de cererile germane și aclamațiile publicului — german în cea mai mare parte — care umplea sala de ședințe a S. N. în ziua primirii Germaniei în sânul ei, dovedea că solemnitatea ce se săvârșea dinaintea ochilor lor, la Geneva, în acea zi de 10 Septembrie 1926, era însăși consacrarea triumfului Germaniei.

Discursul admirabil pronunțat cu acest prilej de primul ministru al Franței, d. Aristide Briand, discurs magistral, despre care toată lumea care l-a ascultat, este unanimă în a declara că a fost cea mai strălucită cuvântare a aceluia care trece astăzi drept cel mai mare orator al timpului, nu a putut, totuși, șterge impresiunea că Germania și-a serbat prin intrarea ei în Consiliul S. N. — triumful ei.

Chiar faptul că această ședință solemnă era prezidată de delegatul Jugoslaviei (prin ministrul de externe Nincici) — a acelei Jugo-

slavii care a fost călcată în picioare la începutul războiului mondial de Germania și de către aliatele ei; chiar faptul acesta — zicem — fie că a fost anume pregătit, fie că se datorește unei oarbe întâmplări, — nu a reușit să atenueze, decât foarte imperfect, nimbul triumfal care învăluia pe reprezentanții Germaniei; a Germaniei de ieri, de azi și de mâine; a Germaniei care — se pare — este vecinic aceeași.

Caracteristic pentru ceea ce avansăm aci, este tonul presei. Căci în timp ce presa germană, majoritatea ei — cea de dreapta — își mărturisește cu o aspră francheță nemulțumirea că reprezentanții Reichului nu au știut obține, ca răsplata a gestului de conciliere (pe care ei declară totuși că nu'l aprobă) făcut, destule avantagii; și cere ca ei să se folosească imediat și de toate prilejurile pentru a obține realizarea tuturor doleanțelor germane — bine înțeles și — desființarea tratatului dela Versailles; presa franceză — cu excepția celei de extremă stângă — recunoscând eforturile sincere, tenacitatea neobosită și talentul necontestat de care a dat dovadă cu o nesecată energie — Aristide Briand — pentru a lega printr'o punte de aur malurile lacului Maggiore de acele ale lacului Lemano — Locarno, de Geneva, — se întreabă dacă toate aceste eforturi nu vor servi, în ultima analiză, decât tot numai intereselor politicei germane?

Iar în timp ce presa engleză și cea italiană se mulțumesc să salute cu un entuziasm, destul de temperat, însemnătatea pacifică a actului dela Geneva, — ziarele spaniole nu-și ascund nemulțumirea, care uneori la accente de indignare, că pentru a se face loc Germaniei, au fost nemulțumite și silite să părăsească consiliul S. N. două state ca Spania și Brazilia, cari, dela înființarea S. N. și până astăzi, au luptat neconținut și cu toată râvna pentru ridicarea prestigiului ei.

Astfel că, din cele constatate aci, se poate trage concluzia că intrarea Germaniei în S. N. are nevoie, pentru a fi salutată de toată lumea și cu toată încrederea, ca un eveniment unic și grandios merit să asigure și să consolideze pacea Europei, — de o seamă de precizări și de lămuriri, cari, toate cer un singur lucru; timp.

Numai viitorul ne va putea convinge că desenatorul care ar fi schițat pe aliați intrând în urma Germaniei pe poarta S. N. cu câte un „canard“ în mâini, — ar fi fost un vulgar și răuvoitor pamfletar.

J. PALEOLOGU

INSEMNĂRI

Un partid al ridicolului. Toată lumea știe că șefii partidelor național și țărănesc luaseră hotărârea să convoace imediat după alegerile parțiale delegațiile permanente, spre a decide asupra fuziunii. Diverse motive însă, între care nu cel mai puțin important a fost atitudinea d-lui Iorga decis să nu renunțe cu una cu două la șefia partidului, au determinat pe naționaliști să amâne din nou ședința delegației permanente, până în luna Octombrie.

În istoria ultimilor șase ani ai partidului național, amânarea a fost totdeauna ultimul refugiu al nehotărâtului domn Maniu.

Actuala amânare este — se zice — din pricina dlui Iorga. Dar, suntem siguri, în luna octombrie se vor ivi noi pretexte pentru noi amânări. Se va supăra d. Argetoianu, „suta” va fi recalitrantă, va ploua, sau va avea loc un cutremur de pământ pe insula

Sumatra; hotărârea decisivă va fi iarăși amânată. Motive se vor găsi; nu ne îndoim. În partidul dlui Iuliu Maniu se găsesc totdeauna noi argumente, noi pretexte, pentru noi pertractări, pentru noi amânări. Frunțașii partidului național consideră situația politică veșnic nelămurită, simt nevoia a tot felul de explicațiuni, de analize obositoare și se pierd în amănunte exasperant de neînsemnate pentru un om cu judecată sănătoasă..

Ședința delegației permanente a fost amânată după cum va fi amânată, fără îndoială, și cea din Octombrie. Lucrul s'ar părea de necrezut, dacă n'am ști că avem de-a face cu partidul pe care l'am putea numi cu drept cuvânt: *al ridicolului*.

Am spus partidul ridicolului, deoarece felul de a face politică al d-lui Maniu este astăzi luat în răs nu numai de adversari, ci face veselia chiar și a ziarelor de opoziție, a partizani-

lor și șeful celor de-o sută începe să fie detestat chiar și de prietenii de până acum. Lumea s'a săturat de dsa. Iată un adevăr... Tratatulele cu d. Iuliu Maniu au devenit o sperietoare pentru toți oamenii politici din țară și nimeni nu crede că din ele ar mai putea eși ceva bun și folositor. Toți fug de pertractorii de meserie, pe care îi văd învăluți într'o atmosferă de ridicol compromițător. Se pare că steaua d-lui Maniu a apus pentru vecie. S'a înecat în mocirla sterilității, și mediocrității în care bălăcește de șase ani de zile șeful partidului național.

Inceputul anului școlar. Ne mai despart câteva zile de începutul anului școlar. După o vacanță destul de lungă, profesori și elevi se pun din nou pe muncă. Deastă-dată, fără ordinele inspectorale și ministeriale cari se contramandau tot a doua zi. Părinții știu precis ziua când să se prezinte la înscriere, iar dacă se prezintă, nu li-se mai spune că au sosit prea curând și că să aștepte până la ziua când, conform ordinului celui mai recent, se face înscrierea. Tot astfel și examenele de primire și corigență și-au avut fixat termenul, care nu s'a schimbat prin noui ordine.

De-altfel, în timpul stăpânirii liberale școlile au fost obișnuite ca pentru toate fleacurile să primească ordine dela minister. Pentru serbările școlare, pentru începutul și sfârșitul vacanțelor de sărbători, pentru ziua eroilor, pentru excursii, pentru încheierea cursurilor și a anului școlar, ordine și iarăși ordine ministeriale. Credem, că noua reformă a învățământului secundar va aduce „ordine” și în această privință. Cel puțin pe timp de vre-o zece ani, când, pe bază viitoarelor experiențe ale pedagogilor se va face desigur o altă reformă a învățământului secundar, se vor fixa, poate, în cele mai

mici amănunte toate chestiile de bucatărie școlară. Vom ajunge astfel, în interesul școlii și al părinților, la o — normalizare a învățământului.

Congresul învățătorilor. La Brașov a avut loc congresul general al „Asociației învățătorilor” din Ardeal și Banat. S'au discutat probleme școlare, fiind discuțiile întotdeauna la nivelul cuvenit. S'a discutat și problema salarizării corpului didactic primar, o problemă de care e preocupat și guvernul. Dl ministru Petroviciu, participând la congres a rostit un discurs, care e o dovadă vie a interesului ce guvernul îl poartă atât învățământului primar, cât și soartei învățătorilor.

Importanța congresului dela Brașov are însă și o altă latură, care, face cinste corpului învățătoresc ardelean. Cu neînchipuită însuflețire, în cadrele ședințelor congresului s'a proclamat federalizarea societăților învățătoresci din toată țara. Aceia cari sunt chemați să fie apostoli ai unificării sufletești, au dat prin hotărârea lor o pildă vie de patriotism tuturor acelora, cari doresc unificarea sufletelor ca pe-o condiție a consolidării noastre. Iar acelora, cari din cine știe ce interese meschine se opun înfăptuirii acestui ideal, o dăscălească mustrare.

Clasă și clasă În presa opoziției, „Viitorul” face impresia unei cloște — este drept, cam bătrână și chiar o țără schioapă — care își educă și călăuzește puii ei, suratele minore ale opoziției mai mici. Este drept că unele din progeniturile pilotate de „Viitorul” aduc mai mult a papagal, decât pui de găină; dar lucrul acesta nu are nici o importanță.

Adevărul este că ori de câte ori (înțelegeți primejdia clătinării sacrosanctelor privilegii ale partidului liberal, dintre care cel mai sfânt și mai legitim este dreptul de a face ce

vrea și cum vrea în țara românească) se apropie de pașiștea pe care și-o crede rezervată numai sieși și cel mult, tovarășelor sale minore de o clipă, — „Viitorul“, scoate sfâșietoare fișă de alarmă, repetate de cei mici, pe toate glasurile. „Țara este în primejdie !

Săriți ! Ajutor !“

De astădată primejdia e mare.

„Viitorul“ o denunță, cu indignare :

„Argus“, (firește din inspirația directă a dlor Garofilid și Manoilescu). scrie :

„Credem însă că nu numai sentimentul de moralitate și consecvență politică, dar și sentimentul de siguranță proprie trebuie să oblige actualul guvern să-și aducă aminte că a venit la cârmă ca reprezentant al intereselor agrare și că, în această calitate, a luat angajamente precise“.

Și „Viitorul“ se indignează :

Așa dar, ziarul care are legături așa de strânse cu d-nii Garofilid și Manoilescu afirmă că guvernul actual e un guvern de clasă, care a venit la cârmă ca reprezentant exclusiv al intereselor agrare, iar nu un guvern al tuturor claselor sociale, al armonizării tuturor intereselor legitime.“

Lasă că între o notiță și cealaltă este o mare deosebire, căci „Argusul“ nu scrie : reprezentant „exclusiv“ al...; dar chiar dacă ar fi așa ; și chiar dacă — ceea ce nici nu se poate dovedi și nici nu se adevărește — partidul poporului ar fi reprezentantul exclusiv al intereselor agrare, aceasta nu ar însemna decât că partidul poporului este reprezentantul a 80% din populația română

Pe când partidul bancar atât de

scump „Viitorului“, care și vede primejduță influența și a tot puternicia, partidul liberal, nu știm dacă reprezintă 1½ procente din populația țării românești.

Și de, este o oarecare deosebire..

Dela Iași la Chișinău. Discuțiunile în jurul noii facultăți de teologie au luat în Moldova, proporții extraordinare. Toți protopopii au trimis Metropoliei din Iași telegrame de protestare prin cari cer ca facultatea teologică să nu fie la Chișinău ci la Iași. Preoțimea orașelor se agită ca la venirea lui Anticrist și prin interminabilele articole de gazetă se trudește să demonstreze că numai Iașul este în drept să adăpostească noua facultate. Cine este deprins să citească între rânduri poate găsi în aceste articole surprinzătoarea constatare că, într'un tainic colț a inimilor creștinilor auto-rizați, cari semnează aceste articole, s'a cuibărit o dorință bizară. Dacă facultatea teologică nu se face la Iași atunci mai bine să nu se facă de loc, numai la Chișinău să nu fie.

Din punctul de vedere al consolidării naționale și sufletești locul facultății teologice *trebuie să fie Chișinăul*. În acel centru al Basarabiei atâta vreme înstrăinată, este nevoie de o instituție de cultura superioară, care să radieze sentimentul național și să trezească conștiința neamului prin viața vibrantă a tinerimei care se va lumina în capitala Basarabiei.

Iașul este și va fi un centru cultural și fără aceasta facultate de teologie, dar Chișinăul are nevoie absolută de ea. Ar avea nevoie chiar de o universitate, dar cum mijloacele materiale nu pot suporta această cheltuială, e foarte bine că i se dă cel puțin o facultate teologică.